

**ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ АНАТОМІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ
ARION FUSCUS ТА *A. FASCIATUS***

Н. С. Кадлубовська¹, Л. В. Сімон², О. В. Гарбар³

¹⁻³ Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

Родина Arionidae у фауні України представлена одним родом *Arion* з 5 видами. Характерні ознаки: тіло у видів роду *Arion* відносно масивне і широке, дещо сплюснене. Найширшою частиною тіла є підошва, не розділена, як у інших вітчизняних слизняків, повздовжніми борознами та три смуги. Інша характерна ознака – наявність на задньому кінці ноги над підошвою каудальної ямки, прикритої трикутною лопаттю [1].

Визначення виду відбувається за результатами вивчення будови статеві системи. На основі особливостей будови дистальних відділів статеві системи було описано багато видів слизнів. Припускали, що якщо геніталії представників відрізняються, то вони не здатні до розмноження і можуть бути окремими біологічними видами [3]. Проте, існують види, що мають значні внутрішньовидові відмінності гонад [2, 5].

За структурою статеві системи також розрізняють види роду *Arion*. Характерною анатомічною ознакою аріонід є відсутність пеніса. Наявний добре розвинутий епіфалус, що відкривається безпосередньо до атріума. Яйцепровід може бути довгим і розділеним на дві частини або дуже коротким [1]. Ідентифікація видів роду *Arion* ускладнюється тим, що статеві органи схильні до значних онтогенетичних, сезонних і фізіологічних змін [4].

Мета цього дослідження – здійснити порівняльний аналіз статевих систем *Arion fuscus* та *Arion fasciatus* на території України.

Матеріалом для роботи послужили збори слизнів, зроблені у весняно-літній період 2013 року на території України. Збір і визначення молюсків здійснювали за стандартною методикою [1]. Для розтину тіло слизня закріплювали на дні ванночки за допомогою булавок. Розріз проводили вздовж підошви від щупальця до гепатопанкреаса і вивільняли дистальні відділи статеві системи. Вимірювали розміри атріума, епіфалуса, яйцепровода і сім'яприймача. Для дослідження використано 93 екземпляри слизнів з 8 пунктів збору.

В результаті дослідження виявлено помітні відмінності в будові відділів статеві системи *A. fuscus* та *A. fasciatus*, що узгоджується з наявними літературними даними [1]. *A. fuscus* має порівняно невеликий, бочкуватий атріум, тоді як у *A. fasciatus* він є досить мінливим. Епіфалус у *A. fasciatus* порівняно довший і товстіший та роздутий біля атріума. У *A. fuscus* яйцепровід довгий, розділений на дві частини, а у *A. fasciatus* – короткий і не розділений. Резервуари

сім'яприймачів в обох представників яйцеподібної форми, але *A. fasciatus* відрізняється наявністю загостреної верхівки (табл.).

Таблиця

Основні параметри статеві системи досліджених видів

Ознаки	N, екз.	M, мм	lim, мм	σ
<i>A. fuscus</i>				
Атріум	62	1,96	0,91 - 3,76	0,63
Епіфалус	62	14,77	0,67 - 28,37	5,56
Яйцепровід	62	4,10	1,30 - 8,29	1,42
Сім'яприймач, д	62	1,62	0,64 - 2,68	0,48
Сім'яприймач, ш	62	1,38	0,42 - 2,43	0,44

Продовження табл.

<i>A. fasciatus</i>				
Атріум	23	2,87	1,37 - 5,24	0,89
Епіфалус	23	19,37	8,31 - 26,60	3,69
Яйцепровід	23	2,03	1,17 - 4,51	0,60
Сім'яприймач, д	23	1,80	1,10 - 3,28	0,51
Сім'яприймач, ш	23	2,31	0,68 - 3,09	0,52

Література

1. Сверлова Н. В. Визначник наземних молюсків заходу України / Н. В. Сверлова, Р. І. Гураль. – Львів, 2005. – С. 20–27, 139.
2. Davies S.M. The *Arion hortensis* complex, with notes on *A. intermedius* Normand (Pulmonata: Arionidae) / S. M. Davies // Journal of Conchology. – 1977. – Vol. 29. – P. 173–187.
3. Dreijers E. Mating of the slugs *Arion lusitanicus* auct. non Mabille and *A. rufus* (L.): Different genitalia and mating behaviours are incomplete barriers to interspecific sperm exchange / E. Dreijers, H. Reise and J. M. C. Hutchinson // Journal of Molluscan Studies. – 2013. – Vol. 79. – P. 51–63.
4. Lusi O. Changes induced in the reproductive system of *Arion ater rufus* L. by varying environmental conditions / O. Lusi // Proceedings of the Malacological Society of London. – 1966. – Vol. 37. – P. 19–26.
5. Reise H. Morphological variation in terrestrial slug *Deroceras turcicum* (Simroth, 1894), and a northern extension of its range in Central Europe / H. Reise, J.M.C Hutchinson // Folia Malacologica. – 2001. – Vol. 9. – P. 63–71.